

2004–2007 YILLARI ARASINDA OKUL SPORLARI DİSİPLİN KURULU KARARLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

Erkan Faruk ŞİRİN

Gazi Üniversitesi
BESYO

Olca MÜLAZIMOĞLU

Akyurt Nehire Bir İ.Ö.O.
Ankara

Fatih BEKTAŞ

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fatih Eğitim Fakültesi

Murat ERDOĞDU

Keçiören Kanuni
Lisesi, Ankara

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Ankara ilinde 2004-2007 tarihleri arasında ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin mevcut durumunu analiz etmektir. Ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen 405 sporcu öğrenci, 39 öğretmen ve 10 idarecinin İl Disiplin Kurulu kararları geriye dönük olarak incelenmiştir. Araştırmada veri kaynağını, birincil veri kaynaklarından olan belgeler oluşturmaktadır. Bu belgeler nitel araştırma deseninin doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde nicel araştırmanın istatistiki yönteminden de yararlanılmıştır. Doküman analizi yöntemiyle ceza türleri sınıflandırılmış ve bu sınıflara giren ceza maddeleri belirlenmiştir. Ceza maddelerine, ceza dönemine, ceza süresine göre; ceza alan sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin sayısı istatistiki olarak yüzde ve frekans değerleri verilmiştir.

Yapılan incelemede; yıllara göre ceza oranlarına bakıldığında sporcu öğrencilerin 2005-2006, öğretmenlerinin 2004-2005, idarecilerin ise 2005-2006 dönemlerinde en fazla ceza aldıkları, yıldız ve gençler kategorisinde takım sporlarında ceza oranının bireysel sporlara göre yüksek olduğu ve en fazla ceza alınan branşında futbol olduğu, gençler kategorisinde ceza oranının yıldızlara göre oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Bununla beraber ceza süreleri verilerine göre en fazla 1 ve 2 maç ceza alındığı, bu cezalardan “ihtar” disiplin cezasını, 9 öğretmen ve 8 okul idarecisi, “müsabaka-faaliyet ve yarışmadan men” disiplin cezasını 123 sporcu öğrenci ve 10 öğretmen, “hak mahrumiyet” disiplin cezasını 268 sporcu öğrenci, 18 öğretmen ve 5 idarecinin aldığı saptanmıştır. Ayrıca iki farklı disiplin cezasını (“Müsabaka Faaliyet-Yarışmadan men” ve “Hak Mahrumiyet”) 13 sporcu öğrenci ve 2 öğretmenin aldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okullararası spor yarışmaları, Disiplin, Ceza

AN EVALUATION OF THE DECISIONS OF SCHOOL SPORTS DISCIPLINE COMMITTEE BETWEEN 2004 AND 2007: A CASE OF ANKARA PROVINCE

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze current state of student athletes, teachers and administrators who are sent to discipline committee and penalized in Ankara between 2004 and 2007. The decisions of the Discipline Committee of Provincial Assembly for 405 student athletes, 39 teachers and 10 administrators who are sent to discipline committee and penalized were examined retrospectively. Documents from primary data sources constitute the data source for the study. These documents were analyzed using the document analysis method of a qualitative research design. The statistical method of a quantitative research was also used in analyzing the data. By using document analysis method, punishment types were categorized and punishment items that go into these categories were identified. Percentage and frequency values for the number of penalized athletes, teachers, and administrators were given according to punishment items, punishment period and punishment time.

When the punishment rates were examined with respect to periods, it was found that student athletes, teachers, and administrators were penalized at the most in the period of 2005-2006, 2004-2005, and 2005-2006, respectively. It was also found that punishment rate in team sports was higher than individual sports for the youth and star categories, and that football was utmost penalized sport branch and punishment rates in youth category was rather higher than star category. Nevertheless, according to the data on punishment time, utmost 1 or 2 games were penalized, and among these punishments 9 teachers and 8 school administrators were penalized by “warning” punishment, 123 student athletes and 10 teachers were penalized by “prohibition from field events and competition” punishment, and 268 student athletes, 18 teachers, and 5 administrators were penalized by “loss of rights.” Furthermore, it seen that 13 student athletes and 2 teachers received two different school punishment (“Prohibition from Field Events and Competition” and “Loss of Rights”)

Keywords: Interschool Sport Competitions, Discipline, Punishment

GİRİŞ

Toplumu oluşturan bireylerin; sağlıklı, atılgan, becerikli üretken olmaları, dengeli bir kişilik geliştirmeleri, kısaca; beden, zihin, duygu ve sosyal yeteneklerinin, milli amaçlar doğrultusunda geliştirilmesi ve yönlendirilmesinde en etkin araç beden eğitimi ve spor faaliyetleridir. Dolayısıyla sağlıklı bir toplum yaratmak için, beden eğitimi ve spor faaliyetlerini insan hayatında vazgeçilmez bir alışkanlık haline getirmek gerekmektedir. Bu alışkanlığın verileceği en uygun yaş gurubunu da İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarındaki öğrenciler oluşturmaktadır.

Beden eğitim ve spor faaliyetlerinin genel eğitim ve öğretimdeki yeri ve önemi ülkemizde anlaşılmış ve kabul edilmiş olup Anayasamızın 59 ncu maddesinde, “Devlet, her yaştaki Türk Vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur” şeklinde ifadesini bulmuştur (MEBİMİM, 2007).

Öğretim kurumlarımız; okullarda beden eğitimi ve spor faaliyetlerini eğitim ve öğretimin etkin bir aracı olarak yaygınlaştırırken ülkemizin dünya genelinde spor yarışmalarında başarılı olması için de önemli bir kaynağı oluşturacaktır. Ulusal sporcuların çoğunun, okullararası spor karşılaşmalarında gösterdikleri başarıları ile keşfedildiği unutulmamalıdır. (Gümüş, 2006).

Ayrıca okullar, çocuk ve gençleri sadece gelecekteki spor yaşamlarında değil, meslek yaşamlarında ortaya çıkabilecek sorunların üstesinden gelebilecek bilgi, beceri ve yetilerle donatmakla kalmayan, hoşgörülü, demokratik, paylaşımcı ve yardım sever olmanın kural ve bilincini öğreten kurumlardır (Orhun, 1992). Bu kural ve bilincin öğretilmesinde ve ahlaki eğitimin verilmesinde, okullararası spor yarışmalarının olumlu katkısı büyüktür.

Okullararası yarışmalar (Mahalli), okul çalışmalarının il düzeyinde sergilendiği, okullar arasındaki kaynaşmayı sağlayan aynı zamanda ülke düzeyinde ili temsil edecek öğrencileri veya okulu belirleyen, ilin tüm resmi ve özel İlköğretim ve Ortaöğretim okulları arasında, Milli Eğitim Müdürlüğünün sorumluluğunda, mahalli okullararası yarışma kurullarınca (Lig Heyeti); Daire Başkanlığının yayımladığı yönetmelik, yönerge, genelge ve programlarına göre yürütülen resmi ve özel yarışmalardır (MEBİMİM, 2007).

Genel eğitimin bir parçası olan “Okullar Arası Spor Yarışmaları” eğitim, sağlık, sosyal ve eğlendirici değerlerin üzerinde durarak, okul-toplum ilişkilerini güçlendirmektedir. Okul sporları öğrencilerin bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini etkileyerek, yararlı ve doyurucu olduğu gibi yaşam boyu spor alışkanlıklarının temelini de kazandırdığı bilinmektedir. Aynı zamanda oyun oynama, eğlenceli fiziksel aktivite, dinlenme ve gevşeme gibi alışkanlıkların yerleşmesini de sağlar. Bunun yanında, spor müsabakalarının hiç birinin kuralsız yapılamayacağını, ister istemez sporcuların yarışma kurallarına uyma zorunluluğunun olduğu, müsabakalarda kurallara uyma zorunluluğunun yanında ahlaki değerlerle de takviye gördüğü, ahlaki yargılar ve davranışları iyi olan sporcuların kurallara uymalarının daha kolay olduğu bilinmelidir (Ersoy, 1997).

Diğer taraftan okul beden eğitimi dersleri ve okullararası karşılaşmalar, kurallara uyulması ve Fair Play’e uygun davranışların kazandırılması ve sergilenmesinde uygun bir ortam olarak kullanılmalıdır. 19. yüzyıl İngiltere’si örneğinde olduğu gibi, okul beden eğitimi ve spor etkinlikleri, çocuk ve gençlerin karakter eğitimleri için bir araç konumuna getirilmeli, öğrencilerin günlük hayata transfer edebilecekleri uygun davranış biçimleri öğretmenler tarafından kasıtlı olarak uygulanmalı ve pekiştirilmelidir (Yıldırım, 2004).

Son zamanda okullardaki şiddet olaylarının sık konuşulduğu bir dönemde, Milli Eğitim Bakanlığı, şiddeti önlemek için alınacak tedbirler arasında Spor ve Sanat etkinliklerinin arttırılmasını önermektedir (Karatay, 2006). Bu bağlamda okullar arası spor karşılaşmalarında ki cezaların irdelenmesi gerekli görülmektedir. Ülke genelindeki ceza alan sporcu, öğretmen ve idareci sayısı artması, ülkemiz sporu açısından endişe vericidir.

Bilgilerimize göre daha önce yapılmış okul sporları disiplin kurulu kararların değerlendirilmesine ilişkin bir çalışma bulunmamaktadır. İlk ve orta öğretim spor yarışmaları cezaları kapsamında, sıklıkla gündeme gelen sporda artan şiddet ve erdemsiz davranışlar için bu tür bir inceleme özellikle önem taşımaktadır.

Ülkemizde okullararası karşılaşmalarda spor kurallarına aykırı davranışlarda bir artış olduğu düşünülürken, bu sayının hangi boyutlarda olduğu bilinmemektedir. Bu nedenle çalışma, Ankara ilinde 2004-2007 tarihleri arasında ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin mevcut durumunu analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, spor kurallarına aykırı tutum ve davranışların gözlemlenebildiği okullararası karşılaşmalarda ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin İl Disiplin Kurulu kararları; ceza dönemi, ceza alınan spor branşı, ceza alınan kategori, ceza alan sporcu öğrenci, öğretmen ve idareci, ceza türü ve maddesi ve alınan cezanın süresi yönünden analiz edilmesini hedeflemektedir.

YÖNTEM

Ankara ilinde 2004-2007 tarihleri arasında ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen 405 sporcu öğrenci, 39 öğretmen ve 10 idarecinin il disiplin kurulu kararları geriye dönük olarak incelenmiştir. Bu yıllara ait disiplin kurulu kararları Ankara İli Milli Eğitim Müdürlüğü Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Bölümünden temin edilmiştir (www.ankaraobesi.com).

Araştırma kapsamında, 2004-2006 yılları arasında; 05.12.2001 tarih ve 410 sayılı Bakanlık oluru ile yürürlüğe giren “Öğretim Kurumları ve Öğrenciler Arası Spor, Sosyal ve Kültürel Yarışmalar İle İzcilik Faaliyetleri Ödül ve Disiplin Yönergesi” yürürlükteyken, 2006-2007 yılları arasında; 31.7.2006 tarihli ve 307 sayılı bakanlık onayı ile yürürlüğe giren “İlköğretim Kurumları Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönergesi” hükümleri uygulandığı görülmüştür. Çalışmada önceki yönetmelik hükümleri yeni yönetmekteki ilgili hükümlere uygun olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada veri kaynağını, birincil veri kaynaklarından olan belgeler oluşturmaktadır. Bu belgeler nitel araştırma desenin doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Elde edilen verilerin analizinde nicel araştırmanın istatistiki yönteminden de yararlanılmıştır.

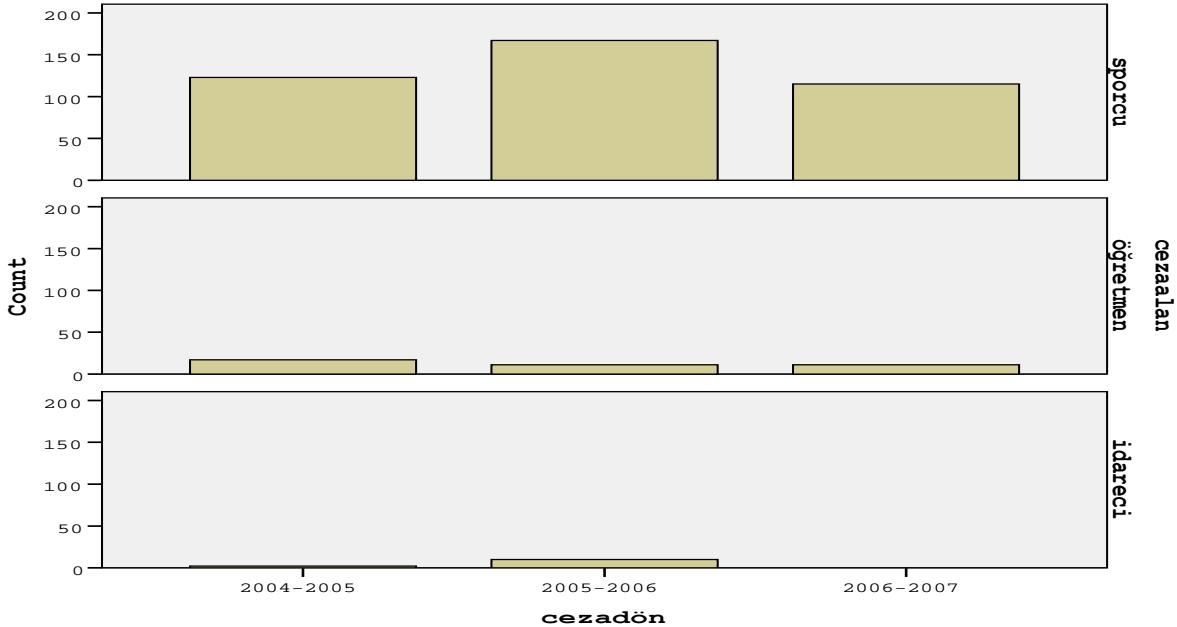
Doküman analizi yöntemiyle ceza türleri sınıflandırılmış ve bu sınıflara giren ceza maddeleri belirlenmiştir. Ceza maddelerine, ceza dönemine, ceza süresine göre; ceza alan sporcu, öğretmen ve idarecilerin verileri SPSS (15.0) programında değerlendirilerek istatistiki olarak yüzde ve frekans değerleri verilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Yıllara göre ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin dağılımı

Ceza Alan	Toplam		Ceza dönemi					
			2004-2005		2005-2006		2006-2007	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Sporcu	404	100	123	30,4	166	41,1	115	28,4
Öğretmen	39	100	17	43,6	11	28,2	11	28,2
İdareci	13	100	2	16,7	11	84,6	0	,0
Toplam	456	100	142	31,3	188	41,2	126	27,6

Tablo 1 incelendiğinde, ceza alan sporcu öğrencilerin, %30,4'ü 2004-2005, %41,1'i 2005-2006, %28,4'ü 2006-2007 dönemlerinde, ceza alan öğretmenlerin %43,6'sı 2004-2005, %28,2 2005-2006, %28,22'si 2006-2007 dönemlerinde, idarecilerin %16,7 2004-2005, %84,4 2005-2006 dönemlerinde ceza aldıkları görülmüştür.

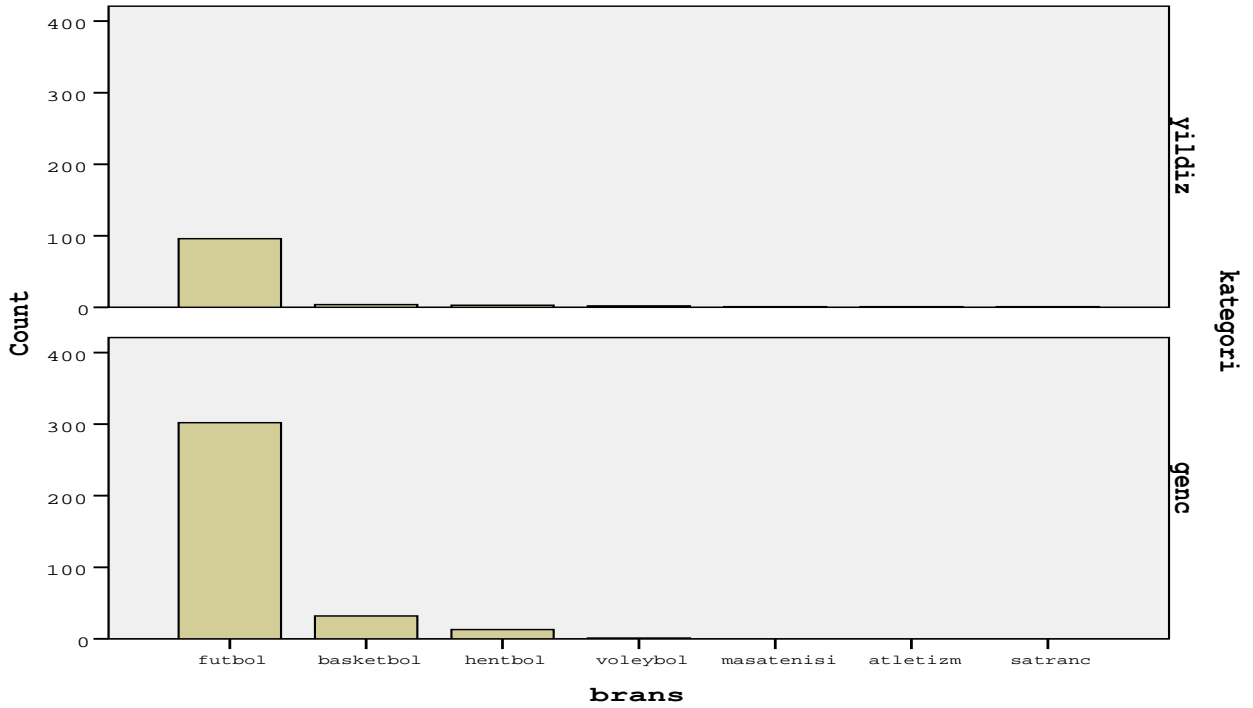
Grafik 1. Yıllara göre ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin dağılımı

Grafik 1'de görüleceği üzere ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen 456 disiplin cezasının sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin yıllara göre oranları görülmektedir. Yıllara göre ceza oranlarına bakıldığında sporcu öğrencilerin en fazla ceza aldıkları dönemin 2005-2006 yılında, öğretmenlerin 2004-2005 yılında, idarecilerin ise 2005-2006 yılında düzenlenen okullararası spor yarışmalarında olduğu görülmüştür. Sporcu öğrencilerin 2004-2005 ve 2006-2007 yıllarındaki ceza oranlarının 2005-2006 yıllarındaki oranlardan düşük olduğu ve idarecilerin ise 2006-2007 yıllarında hiç ceza almadıkları görülmektedir.

Tablo 2 Branşlara göre ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin temsil ettiği kategorilerin dağılımı

Kategori	Branş															
	Toplam		Futbol		Basketbol		Hentbol		Voleybol		Masa Tenisi		Atletizm		Satranç	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Yıldız	108	100	96	88,9	4	3,7	3	2,8	2	1,9	1	,9	1	,9	1	,9
Genç	348	100	302	86,8	32	9,2	13	3,7	1	,3	-	-	-	-	-	-
Toplam	456	100	398	87,3	36	7,9	16	3,5	3	,7	1	,2	1	,2	1	,2

Tablo 2’de yıldız ve genç kategorilerindeki sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin müsabakalara katıldıkları branş dağılımları incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, yıldız kategorisinde ceza alanların %88,9 futbol, %3,7 basketbol, %2,8 hentbol, % 1,9 voleybol ve % 0,9 masa tenisi, atletizm ve satranç branşlarında oldukları görülmüştür. Gençler kategorisinde ise ceza alanların %86,8 futbol, %9,2 basketbol, %3,7 hentbol ve % 0,3 voleybol branşlarında oldukları görülmektedir.

Grafik 2. Branşlara göre ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin temsil ettiği kategorilerin dağılımı

Grafik 2. incelendiğinde, yıldız ve gençler kategorisinde takım sporlarında ceza oranının bireysel sporlara göre yüksek olduğu ve en yüksek branşında futbolda olduğu görülmektedir. Bunun yanında gençler kategorisinde ceza oranı yıldızlara göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin ceza sürelerinin dağılımı

Ceza Süresi	Toplam		Ceza alan					
			Sporcu		Öğretmen		İdareci	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Maç	155	100	141	91,0	14	9,0	-	-
2 Maç	110	100	104	94,5	5	4,5	1	,9
3 Maç	73	100	71	97,3	2	2,7	-	-
4 Maç	71	100	71	100,0	-	-	-	-
5 Maç	7	100	7	100,0	-	-	-	-
6 Maç	10	100	10	100,0	-	-	-	-
İhtar	17	100	-	-	9	52,9	8	47,1
2 Ay Hak Mah.	1	100	-	-	1	100,0	-	-
3 Ay Hak Mah.	5	100	-	-	3	60,0	2	40,0
6 Ay Hak Mah.	4	100	-	-	4	100,0	-	-
1 Yıl Hak Mah.	3	100	-	-	1	33,3	2	66,7
Toplam	456	100	404	88,6	39	8,6	13	2,9

Tablo 3 incelendiğinde, sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin aldıkları ceza süreleri verilerine göre 1 maç ceza alanların %91,0 sporcu öğrenci, %9 öğretmen olduğu, 2 maç ceza alanların %94,5 sporcu öğrenci, %4,5 öğretmen, %0,9 idareci olduğu, 3 maç ceza alanların %97,3 sporcu öğrenci, %2,7 öğretmen olduğu, 4, 5 ve 6 maç ceza alanların tamamının sporcu öğrenci olduğu, ihtar cezası alanların %52,9 öğretmen, %47,1 idareci olduğu, 2 ve 6 ay hak mahrumiyet cezası alanların tamamının öğretmen olduğu, 3 ay hak mahrumiyet cezası alanların %60,0 öğretmen, %40,0 idareci olduğu ve 1 yıl hak mahrumiyet cezası alanların %33,3 öğretmen, %66,7 idareci olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin ceza türlerinin dağılımı

Ceza türü		Toplam		Ceza Alan					
				Sporcu		Öğretmen		İdareci	
		N	%	N	%	N	%	N	%
İhtar cezası	M.16-a	5	100	-	-	0	,0	5	100
	M.16-c	12	100	-	-	9	75,0	3	25,0
Müsabaka Faaliyet ve Yarışmadan men cezası	M.17-a	131	100	123	93,9	8	6,1	-	-
	M.17-c	1	100	-	-	1	100	-	-
	M.17-c;M.36-a	1	100	-	-	1	100	-	-
Hak Mahrumiyet cezası	M.18-a	21	100	17	81,0	4	19,0	-	-
	M.18-b	7	100	-	-	6	85,7	1	14,3
	M.18-c	31	100	31	100	-	-	-	-
	M.18-c;M.36-a	7	100	6	85,7	-	-	1	14,3
	M.18-d	19	100	19	100	-	-	-	-
	M.18-d;M.36-a	38	100	38	100	-	-	-	-
	M.18-m	4	100	-	-	1	25,0	3	75,0
	M.18-o	4	100	4	100	-	-	-	-
	M.18-o;M.36-a	3	100	3	100	-	-	-	-
M.18-p	1	100	-	-	1	100	-	-	

	M.18-a,c	41	100	38	92,7	3	7,3	-	-
	M.18-a,d	1	100	1	100	-	-	-	-
	M.18-c,d	21	100	21	100	-	-	-	-
	M.18-c,d;M.36-a	1	100	1	100	-	-	-	-
	M.18-e,f	1	100	-	-	1	100	-	-
	M.18-a,b,c	1	100	-	-	1	100	-	-
	M.18-a,b,c,d	8	100	8	100	0	,0	-	-
	M.18-a,c,d	19	100	18	94,7	1	5,3	-	-
	M.18-d,u	1	100	1	100	-	-	-	-
	M.18-d,o	1	100	1	100	-	-	-	-
	M.18-u	42	100	42	100	-	-	-	-
	M.18-u;M.36-a	19	100	19	100	-	-	-	-
Müsabaka Faaliyet-Yarışmadan men ve Hak Mahrumiyet cezası	M.17-a,M.18-a	2	100	-	-	2	100	-	-
	M.17-a,M.18-c	1	100	1	100	-	-	-	-
	M.17-c,M.18-c	2	100	2	100	-	-	-	-
	M.17-c,M.18-c;M.36-a	1	100	1	100	-	-	-	-
	M.17-c,M.18-d	3	100	3	100	-	-	-	-
	M.17-c,M.18-u	6	100	6	100	-	-	-	-
Toplam		456	100	404	88,6	39	8,6	13	2,9

Tablo 4 incelendiğinde, “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönergesi”ne göre; “ihtar” (M.16-a, M.16-c) disiplin cezasını, 9 öğretmen ve 8 okul idarecisi olmak üzere cezaları kesinleşen 17 karar olduğu görülmektedir. Aynı yönergeye göre “müsabaka-faaliyet ve yarışmadan men” (M.17-a, M.17-c) disiplin cezasını 123 sporcu öğrenci ve 1’i takdiri hafifletici sebep (M.36-a) olmak üzere 10 öğretmen toplam 133 karar olduğu; “hak mahrumiyet disiplin cezası”nı (Madde;18-a, 18-b, 18-c, 18-d, 18-m,18-o, 18-p,18-u) 268 sporcu öğrenci, 18 öğretmen ve 5 idarecinin toplam 291 karar olduğu, iki farklı disiplin cezasını (“müsabaka faaliyet-yarışmadan men” ve “hak mahrumiyet cezası”) 13 sporcu öğrenci ve 2 öğretmen toplam 15 karar olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ülkemizde spor müsabakalarında kurallara ve centilmenliğe aykırı davranışlarda belirgin bir artış görülürken, son yıllarda yapılan okullar arası spor yarışmalarına katılımında gerçekleşen ceza işlemlerinin analiz edilmesi ve cezai işlemlerin hangi düzeyde olduğu konusu da merak uyandırmaktadır. Bu nedenle çalışmanın amacı, Ankara ilinde 2004-2007 tarihleri arasında ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen sporcu öğrenci, öğretmen ve idarecilerin mevcut durumunu analiz etmektir.

Ceza kuruluna sevk edilen ve cezaları kesinleşen 456 disiplin cezasının sporcu öğrenci, beden eğitimi öğretmeni ve idarecinin yıllara göre ceza oranlarına bakıldığında sporcu öğrencilerin en fazla ceza aldıkları dönemin % 41,2 ile 2005-2006 yılında, beden eğitimi öğretmenlerinin %43,6 ile 2004-2005 yılında, % 84,6 ile idarecilerin ise 2005-2006 yılında düzenlenen okullararası spor yarışmalarında olduğu görülmüştür (Tablo.1). Sporcu öğrencilerin 2004-2005 ve 2006-2007 yıllarındaki ceza oranlarının 2005-2006 yıllarındaki oranlardan düşük olduğu; öğretmenlerin ceza oranının 2004-2005 yılında en yüksek, idarecilerin ise 2006-2007 yıllarında hiç ceza almadıkları görülmektedir (Grafik.1). Sporcu öğrencilerin disiplin ceza oranlarının öğretmen ve idarecilere göre çok yüksek olduğunun görülmesine (Tablo.1) rağmen bu

sorumluluğun büyük ölçüde, öğrencileri “her ne pahasına olursa olsun kazanmak” prensibi ile motive eden beden eğitimi öğretmenlerine ve sporda erdemlilik, fair play vb. gibi konuların pekte fazla yer almadığı beden eğitimi müfredatlarına dayandığı düşünülmektedir. Bu sayısal verileri destekler nitelikte bulguları içeren Sezen ve Yıldırım (2007)’ın beden eğitimi öğretmenlerinin futbolda Fair Play’e ilişkin olumlu ve olumsuz davranışlara yaklaşımlarını incelediği çalışmasında; beden eğitimi öğretmenlerinin, Fair Play’e ilişkin yaklaşımlarının daha çok başarı odaklı olduğu ve öğrencilerin de “her ne pahasına olursa olsun kazanmak” prensibi ile motive edildiklerini belirtmektedir.

Gençler kategorisinde ceza alan sporcu öğrenci, beden eğitimi öğretmeni ve idarecilerin 302’si (%86,8) futbol, 32’si (%9,2) basketbol ve 13’ü (3,7) hentbol branşlarında yer almaktadır. Yıldızlar kategorisinde ise; 96’sı (%88,9) futbol, 4’ü (%3,7) basketbol, 3’ü (%2,8) hentbol ve 2’si (1,9) voleybol branşlarında yer almaktadır (Tablo.2). Yıldız ve gençler kategorisinde takım sporlarında ceza oranının bireysel sporlara göre yüksek olduğu ve en yüksek branşında futbolda olduğu görülmektedir. Bunun yanında gençler kategorisinde ceza oranı yıldızlara göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Grafik. 2). Yapan (1992) ’ın yapmış olduğu araştırmada en fazla kural ihlali görülen sporcu öğrencilerin futbolcular olduğu bulgusu araştırmamızın sayısal verilerini destekler niteliktedir.

Bununla birlikte gençlerin yıldızlara göre daha yüksek oranda ceza almalarını, yine Yapan (1992)’ın araştırmasında 14-15 yaş grubundaki öğrencilerin daha küçük yaş grubundaki sporcu öğrencilere göre kural ihlalinin fazla yaptıkları bulgusu araştırmamızın sayısal verilerini desteklemektedir. Bu veriler aynı zamanda, seyirlik oyunlar arasında en çok ilgiyi gören ve büyük bir seyirci ve katılımcı kitlesine sahip olan futboldun, toplumun her kesiminde gördüğü büyük ilgi, önem ve popüleritesinin etkisinde de kaynaklanabilir.

Sporcu öğrenci, beden eğitimi öğretmeni ve idarecilerin aldıkları ceza süreleri verilerine göre 1 maç ceza alanların %91,0 sporcu öğrenci, %9 öğretmen olduğu, 2 maç ceza alanların %94,5 sporcu öğrenci, %4,5 öğretmen, %0,9 idareci olduğu, 3 maç ceza alanların %97,3 sporcu öğrenci, %2,7 öğretmen olduğu, 4, 5 ve 6 maç ceza alanların tamamının sporcu öğrenci olduğu, ihtar cezası alanların %52,9 öğretmen, %47,1 idareci olduğu, 2 ve 6 ay hak mahrumiyet cezası alanların tamamının öğretmen olduğu, 3 ay hak mahrumiyet cezası alanların %60,0’inin öğretmen, %40,0’unun idareci olduğu ve 1 yıl hak mahrumiyet cezası alanların %33,3’inin öğretmen, %66,7’unun idareci olduğu görülmektedir (Tablo 3.).

“İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönergesi” Madde 15’te, belirlenen disiplin suçlarına uygulanacak disiplin cezaları; “ihtar”, “müsabaka-faaliyet ve yarışmadan men”, “hak mahrumiyeti”, “müsabakayı seyircisiz oynatma”, “puan indirme”, “küme düşme”, “tescil iptali”, “sertifika iptali”, “ünite liderliği ve lider yardımcılığı görevlerinden alınması”, “il ve ilçe izci kurulu başkan ve kurul üyelerinin görevden alınması”dır (ÖDY, 2007). 2004-2007 yılları arasında Ankara ili il disiplin kurulu kararlarında; “ihtar”, “müsabaka-faaliyet ve yarışmadan men” ve “hak mahrumiyeti” kararlarının verildiği, diğer cezaları gerektiren davranışların görülmediği belirlenmiştir.

Çalışmamızda “ihtar” (M.16-a, M.16-c) disiplin cezasını beden eğitimi öğretmenleri ve idarecilerin aldığı görülmektedir. “İhtar cezası”; eğitim kurumu ve ilgililerin dikkatinin çekilmesidir (ÖDY 2007). Bu kasıtsız fiilleri işleyen; Madde 16-a’dan ceza alanların, Bakanlığa ve ilgili kuruluşlarına karşı yapmakla yükümlü olduğu bir işlemi kasıtsız yerine getirmeyen, eksik veya yanlış yerine getiren 5 okul idarecisi olduğu belirlenmiştir. Madde 16-b’den ceza alanların

ise Bakanlığın, yetkili makam ve mercilerine karşı yerine getirdikleri görevlerinden dolayı müstehzi veya nazik olmayan şekilde hareket eden 9 beden eğitimi öğretmeni ve 3 idareci olduğu belirlenmiştir.

Aynı yönergeye göre “müsabaka-faaliyet ve yarışmadan men” (M.17-a, M.17-c) disiplin cezası maddesinden 133 karar alındığı görülmüştür. “Müsabaka-faaliyet ve yarışmadan men cezası” (Madde 17); Eğitim Kurumunun veya yönetici-idareci, çalıştırıcısı, eğiticisi, koro şefi, oyuncusu, çalgıcısı, koristi, solisti, izci lideri ve sporcusunun yarışmalara ve faaliyetlere katılmaktan men edilmesidir (ÖDY, 2007). “Yarışmalardan-faaliyetlerden men cezası”; tek yarışmadan ve faaliyetten men, bir yıl süre ile yarışmadan ve faaliyetten men, süreli yarışmadan ve faaliyetten men ve temsili, millî ve milletlerarası yarışmalardan ve faaliyetten men olmak üzere dörde ayrılır.

Madde 17-a’dan yani, “tek yarışmadan-faaliyetten men cezası”; resmi spor, halk oyunları, halk müziği, sanat müziği ve izcilik faaliyetlerinde, disiplinsizliği veya cezai nitelikteki davranışı nedeniyle oyundan veya faaliyetten alıkonulan sporcu, halk oyuncu, izci, idareci, çalıştırıcı, izci lideri, o faaliyeti takip eden aynı kategorideki ilk yarışmaya-faaliyete katılamaz (ÖDY, 2007) hükmüdür. Çalışmada 123 sporcunun ve 8 öğretmenin bu hükmünden ceza aldıkları görülmüştür.

Madde 17-c’den yani, “süreli yarışmalardan men cezası”; Spor yarışmalarında; eğitim kurumlarının ve temsilcilerinin 30 günden az, iki yıldan çok olmamak üzere yarışmalardan men edilmesidir (ÖDY, 2007). Çalışmada 1’i “takdiri hafifletici sebep” (M.36-a) olmak üzere 2 beden eğitimi öğretmenin bu hükmünden ceza aldıkları görülmüştür. Madde 36-a hükmü ise, merkez disiplin kurulu ile il disiplin kurullarınca, tahrik sebepleriyle azaltmadan ayrı olarak, kurum ile kişi lehine cezayı azaltacak takdiri sebepler kabul edilirse, cezanın yarısına kadar indirilir hükmüdür.

“İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönergesi” Madde 18, “hak mahrumiyeti cezası”; kişinin her türlü yarışmalara-faaliyetlere iştirak etmekten, idarecilik-yöneticilik, çalıştırıcılık, eğiticilik, gözlemcilik, temsilcilik, jüri üyeliği, izci liderliği, il izci kurulu üyeliği ve başkanlığı, hakemlik, saha komiserliği yapmaktan, idari ve teknik görevli olarak yarışmalarda-faaliyetlerde hazır bulunmaktan, eğitim ve öğretim kurumu mensubu olarak resmi ilişkide bulunmaktan men edilmesidir (Ö,D,Y, 2007).

Madde 18-a; “centilmenliğe aykırı hareketten” yani, spor yarışmalarında; onur kırıcı ve spor ahlakına ve centilmenliğe aykırı harekette bulunan kişilere, bu hususta ayrı ceza hükmü bulunmadığı takdirde on beş günden üç aya kadar yarışmalardan men veya o kadar hak mahrumiyeti cezası verilmesidir (ÖDY, 2007). Çalışmada 17 sporcunun ve 4 öğretmenin bu hükmünden ceza aldıkları görülmüştür. Çalışma sayısal verilerinde görülen sporda artan erdemsiz davranışlarla ilgili cezai işlemler centilmenliğe ilişkin davranışları yeterince garanti altına alamadığı göstermiştir. Okullararası yarışmalarda son yıllarda görülen şiddet olayları öğrencilerin, “her ne pahasına olursa olsun kazanmak” prensibi ile motive edildiklerini göstermektedir. Bu durum öğretmenlerinde Fair Play’e ilişkin yaklaşımlarının daha çok başarı odaklı olduğuna işaret etmektedir. Oysaki, Fair Play çalışmalarının, etik donanımlara sahip bir genç kuşağın yetiştirilmesine yönelik olarak, ilk ve orta öğretim çağı çocuk ve gençlerinin beden eğitimi derslerinden başlatılması, geleceğin sporcu, antrenör, spor adamı, hakem, yazar ve seyircisinin bu kitle içinden çıkacak olması bakımından önemli bulunmaktadır (Yıldıran, 2002). Bununla birlikte, beden eğitimi öğretmenlerinin Fair Play anlayışını derslerde nasıl kazandıracaklarına ilişkin yeterli donanıma sahip olmadıkları bilinmektedir. Dolayısıyla, bu

alandaki yetersizliği Avrupa genelinde bir sorun olarak gören Avrupa Fair Play Birliği (EFPM), Fair Play'in okul beden eğitiminin en önemli konusu olarak müfredata eklenmesini, öğretmen ve antrenörlerin Fair Play kapsamındaki çalışmalarını destekleyecek özel eğitim ve enformasyon malzemeleri hazırlanmasını ulusal hükümetlere önermiştir (Yıldırım, 2002).

Bunun yanında ilgili disiplin maddesinden beden eğitimi öğretmenlerinin de ceza almaları, lisans öğrenimleri esnasında, beden eğitimi dersinde fair play'i nasıl konuşturacakları hakkında sistematik bilgi sahibi olamayan öğretmenlere uygulamada rehberlik eden programda da, Fair Play'e ilişkin davranışların hangi öğrenme yaşantılarıyla kazandırılabilceğinin belirtilmemesi, (Yıldırım, 2004) gibi sebeplerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Madde 18-b; “mevzuatlara aykırı hareketlerden” yani, Bakanlığın spor, halk oyunları, halk müziği, sanat müziği izcilik faaliyetleriyle ilgili mevzuatlara kasten aykırı harekette bulunanlara, bu hususta aykırı ceza hükmü bulunmadığı takdirde; spor yarışmalarında iki aydan bir yıla kadar yarışmalardan men veya o kadar süreyle hak mahrumiyeti cezası, halk oyunları ve halk müziği, sanat müziği faaliyetlerinde bir yıl süre ile yarışmalardan men, izcilik faaliyetlerinde ise 6 ay süre ile faaliyetlerden men cezası verilmesidir (ÖDY, 2007). Çalışmada 6 öğretmen ve 1 idarecinin bu hükmünden ceza aldıkları görülmüştür.

Çalışma sayısal istatistiklerine bakıldığında; kurallara uyma ve sporda erdemsiz davranışlarında öğretmen ve idarecilerinde ceza aldıkları görülmektedir. Günümüzde öğrencilerin sporda erdemli davranışların kazanılmasında çok önemli bir görevi ve sorumluluğu olan okulların, idarecilerin ve öğretmenlerin ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin bu konudaki gelişimlerini üstlenmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Madde 18-c; “hakaret” yani; spor yarışmalarında, Bakanlık teşkilatına veya bu teşkilatın bir mensubuna ve sporculara huzurda veya gıyabında; yazılı, sözlü, fiilen veya yayın yolu ile yaptığı görevden dolayı veya görevi sırasında hakaret eden kişiye müsabakalardan men veya o kadar süreyle hak mahrumiyeti cezası verilmesidir (ÖDY, 2007). Çalışmada 31 sporcu öğrenci ve takdiri hafifletici sebep (M.36-a) maddesinin uygulandığı 1 idarecinin bu hükmünden ceza aldıkları görülmüştür.

Madde 18-d; “saldırı” yani; spor yarışmalarında, Bakanlığın spor mevzuatının uygulanmasıyla görevli merkez ve taşra teşkilatının mensuplarına seyircilere ve diğer tüm ilgililere görevlerini yaparken veya yaptıkları görevden dolayı cismen ceza verecek müessir fiil işlendiği takdirde yarışmalardan men, süreli veya sürekli hak mahrumiyeti cezası vermesidir (ÖDY, 2007). Çalışmada 38'i takdiri hafifletici sebep (M.36-a) olmak üzere 57 sporcu öğrencinin bu hükmünden ceza aldıkları görülmüştür.

Madde 18-m; “saha olayları” yani; Spor, halk oyunları, halk müziği, sanat müziği ve izcilik faaliyetlerinin yapıldığı saha tesislerde güvenliği bozan, olay çıkaran, yaralamak, yakıp yıkmak, tahrip etmek gibi münferit veya toplu tecavüzlerde bulunan kişi ve topluluklara; 3 aydan 3 yıla kadar müsabakalardan-faaliyetten men veya o kadar süre ile hak mahrumiyeti cezası vermesidir (ÖDY, 2007). Çalışmada 1 öğretmen ve 3 idarecinin bu hükmünden ceza aldıkları görülmüştür.

Madde 18-o; “müsabakanın-faaliyetin ve yarışmanın devamına engel olmak”; Müsabaka ve faaliyetin her ne suretle olursa olsun, iyi bir şekilde başlamasına, devamına, tamamlanmasına engel olanlara; spor faaliyetlerinde 3 aydan bir yıla kadar müsabakalardan men veya o kadar süre ile hak mahrumiyeti cezası, halk oyunları, halk müziği, sanat müziği ve izcilik faaliyetlerinde ise 1 yıl süre ile yarışmalardan-faaliyetten men cezası verilmesidir (ÖDY, 2007). Çalışmada 3'i takdiri hafifletici sebep (M.36-a) olmak üzere 7 sporcu öğrencinin bu hükmünden ceza aldıkları görülmüştür.

Madde 18-p; “hileli ve danişıklı yarışma” yani; Hileli ve danişıklı yarışma yapan, yaptıran kişilere ve araçılara en az iki yıl müsabakalardan men veya o kadar süre ile hak mahrumiyeti, kurumlara ise bir yıla kadar müsabakalardan men cezası verilmesidir (ÖDY, 2007). Çalışmada 1 öğretmenin bu hükmünden ceza aldığı görülmüştür.

Madde 18-u; “kaba, müstehzi ve küçük düşürücü hareketler” yani; Müsabakalardan-faaliyetlerden önce müsabaka-faaliyet sırasında ve müsabakalardan-faaliyetten sonra; hakemlere, jüri üyelerine, izci liderlerine, görevlilere, Bakanlık mensuplarına ve yarışmacı ve izcilere, kurum yöneticilerine, seyircilere kaba, müstehzi ve küçük düşürücü söz sarf eden veya bu kabil hareketlerde bulunanlara; spor faaliyetlerinde üç aya kadar müsabakalardan men veya o kadar süre ile hak mahrumiyeti cezası, halk oyunları, halk müziği, sanat müziği ve izcilik faaliyetlerinde ise 1 yıl süre ile yarışmalardan ve faaliyetlerden men cezası verilmesidir (ÖDY, 2007). Çalışmada 19’u takdiri hafifletici sebep (M.36-a) olmak üzere 61 sporcu öğrencinin bu hükmünden ceza aldıkları görülmüştür.

Çalışmada “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönergesi” “hak mahrumiyet” cezasını birkaç madde hükmünden alan verilerde bulunmaktadır. Madde 18-a,c’den, 38 sporcu öğrenci ve 3 öğretmenin; Madde 18-a,d’den 1 sporcu öğrencinin; Madde 18-c,d’den, 1’i takdiri hafifletici sebep (M.36-a) olmak üzere 22 sporcu öğrencinin ceza aldıkları görülmüştür.

Madde 18-e,f’den, yani; e; “sahte lisans kullanımı”, Spor, halk oyunları ve halk müziği, sanat müziği yarışmalarında; sahte belgeler kullanarak düzenlenen lisans, öğrenci kimliği veya yaygın eğitim kurumlarının kursiyer- üyelik kimliği ile yarışmalara katılan veya katılmayı temin edenlere, 1 yıldan 3 yıla kadar müsabakalardan men veya o kadar süre ile hak mahrumiyeti cezası verilmesidir. f; bendi ise “sahtecilik ile teşkilatı kandırma”, Spor, halk oyunları, halk müziği, ve sanat müziği yarışmalarında, izcilik faaliyetlerinde; lisans, öğrenci kimliği, yaygın eğitim kurumlarının kursiyer-üyelik kimliği, geçerli izci liderliği sertifikası veya herhangi bir belge üzerinde değişiklik veya sahtecilik yapan, teşkilatı kandıran veya gerçek olmayan evrak düzenleyenler bunları bilerek kullanan veya kullandıranlar; spor, halk oyunları, halk müziği, sanat müziği faaliyetlerinde 1 yıldan 3 yıla kadar müsabakalardan men veya o kadar süre ile hak mahrumiyeti cezası, izcilik faaliyetlerinde ise tescil iptali cezası verilmesidir. Çalışmada 1 öğretmenin bu hükümlerden ceza aldığı görülmüştür.

Çalışmada yine ilgili yönergenin “hak mahrumiyet” cezasını birkaç madde hükmünden alan; Madde 18-a,b,c’den, 1 öğretmenin; Madde 18-a,b,c,d’den 8 sporcu öğrencinin; Madde 18-a,c,d’den, 18 sporcu öğrenci ve 1 öğretmenin; Madde 18-d,u’dan 1 sporcu öğrencinin; Madde 18-d,o’dan 1 sporcu öğrencinin ceza aldıkları görülmüştür.

“Müsabaka faaliyet-yarışmadan men” ve “hak mahrumiyet cezasının” beraber verildiği; M.17-a,M.18-a cezalarından, 2 öğretmenin; M.17-a, M.18-c cezalarından, 1 sporcu öğrencinin; M.17-c,M.18-c cezalarından 1’i takdiri hafifletici sebep (M.36-a) olmak üzere 3 sporcu öğrencinin; M.17-c,M.18-d cezalarından 3 sporcu öğrencinin ve M.17-c, M.18-u cezalarından 6 sporcu öğrencinin ceza aldıkları görülmüştür.

Okullar arasındaki yarışmalarda sporculuk ve centilmenliğe yakışmayan olaylara sebep olan sporcu, çalıştırıcı ve idarecilere sportif yönden uygulanacak cezai müeyyideler hakkında Bakan oluru ile yürürlüğe giren “Ödül ve Disiplin Yönergesi” hükümlerine göre toplam 456 işlem yapılmıştır. 2004-2005 eğitim yılı 14900 sporcu öğrenci, 2005-2006 eğitim yılı 19926 sporcu öğrenci ve 2006-2007 26860 sporcu öğrencinin okullar arası karşılaşmalara katıldığı düşünüldüğünde (www.ankaraobesi.com) toplam 404 sporcu öğrencinin ceza alması ciddi boyutlar taşımadığını düşündürse de ülke geleceği açısından çok önemli bir dönemde (ilk ve orta

öğretim) olan öğrencilerin dürüstlük anlayışını geliştirmek için okullararası yarışmalarda kurallara uyma alışkanlığının ve fair-play anlayışının kazandırılması ve yaygınlaştırılması çok önemlidir. Bu önemli görevi üstlenen okullara, idarecilere ve beden eğitimi öğretmenlerine oldukça önemli görevlerin düştüğü unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

Ankara İli okul sporları disiplin kurulu ceza listesi (2004-2007). <http://www.ankaraobesi.com./disiplinkurulukararlari.xls>.

ERSOY, A., (1997). Futbol'da Yöneticilerin Uyguladığı Ödül ve Cezanın Disiplin Açısından Değerlendirilmesi ve Başarıya Etkisi, Marmara Üniversitesi Salık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,

GÜMÜŞ, A. (2006). Şiddetin Nedenleri. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu. Eğitim Sen Yayınları.

KARATAY, G. (2006). Çocuk Televizyon ve Şiddet. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu. Eğitim Sen Yayınları.

ORHUN, A. (1992). Fair play okul sporunda bir eğitim ilkesidir. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri (20-22 Kasım), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü: (MEBMİMEM) (2007). Yöneticiler ve Beden Eğitimi Öğretmenleri Rehberi, Ankara: Hazar Reklam.

YILDIRAN, İ., Fair Play: Kapsamı, Türkiye'de ki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri, VII. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (Antalya, 27-29 Ekim 2002)'ne Sunulan Bildiri.

YILDIRAN, İ. (2004). Fair Play: Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4,(4), s.3-16.

Ödül ve Disiplin Yönergesi (ÖDP) (2007). <http://obesid.meb.gov.tr/Mevzuat/ödülvedisiplinyönergesi.doc>.

SEZEN, G. ve YILDIRAN, İ. (2007). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Futbolda Fair Play'e İlişkin Olumlu ve Olumsuz Davranışlara Yaklaşımlarının İncelenmesi. <http://www.sporyonetimi.com/2007/Cilt2,Sayı1/14-22/0126.pdf>.

YAPAN, H.T., (1992). Beden Eğitimi Dersinde Ahlaki Eğitim. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

YILDIRIM, A. ŞİMŞEK H (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara.